

діяльнісної спрямованості змісту освіти старшокласників; фундаменталізації змісту освіти з основ екологічних знань у старшій школі в умовах профільного навчання; формування ціннісно-сміслових орієнтацій старшокласників; компетентнісно спрямованого змісту освіти старшої школи як основи його фундаменталізації;

обґрунтовано дидактичні умови і засоби впровадження процесу фундаменталізації змісту освіти у навчально-виховний процес старшої школи; гносеологічну цінність змісту навчальних предметів;

розроблено концепцію фундаменталізації змісту освіти у старшій школі в умовах профільного навчання; методичні рекомендації щодо фундаменталізації змісту освіти у старшій школі в умовах профільного навчання; програми курсів за вибором для учнів старшої школи у контексті фундаменталізації змісту освіти у старшій школі; раціональну систему навчальних предметів і курсів за вибором, у яких реалізується зміст освіти в старшій школі (до складу такої системи в кожному профілі навчання входять: 1) група загальноосвітніх навчальних предметів, які вивчаються в обов'язку й на рівні, що задає Державний стандарт базової і повної загальної середньої освіти; 2) група загальноосвітніх навчальних предметів, безпосередньо пов'язаних із відповідним профілем);

уточнено й конкретизовано в контексті дослідження проблеми сутність понять «фундаменталізація освіти», «фундаменталізація змісту освіти», «генералізація знань»; «ціннісно-сміслові орієнтації старшокласників»;

подальшого розвитку набули особливості реалізації інваріантної і варіативної складових змісту профільного навчання; профільна диференціація.

ФУНДАМЕНТАЛІЗАЦІЯ ЗМІСТУ ОСВІТИ У СТАРШІЙ ШКОЛІ ЯК ДИДАКТИЧНА ПРОБЛЕМА

Г. О. Васьківська, д. пед. н.

Фундаменталізація змісту освіти є умовою підвищення мобільності особистості і способом розв'язання суперечностей між стрімким збільшенням обсягу інформації (у тому числі навчальної) і обмеженою можливістю її засвоєння старшокласником. Водночас фундаменталізація є необхідною умовою і основою для неперервної освіти протягом життя.

Серед основних *завдань* фундаменталізації змісту освіти у старшій школі виокремлено: визначення основних напрямів міждисциплінарної інтеграції навчальних предметів; формування цілісної картини світу на основі взаємозв'язку гуманітарних і природничих наук; виявлення та опис фундаментальних дидактичних одиниць змісту шкільної освіти; змістове і методичне розроблення окремих дидактичних одиниць змісту освіти у старшій школі; створення єдиної методики оцінювання ефективності фундаментальних знань; розвиток системного мислення учнів, зорієнтованого на синтез різних знань, інтеграцію підходів, багатофакторне, міждисциплінарне усвідомлення проблем у контексті суспільних, екологічних, загальнолюдських аспектів; виховання здатності критичного сприйняття, всебічної

оцінки різних явищ з урахуванням їх соціальних, економічних, екологічних та інших характеристик; виховання ініціативної, творчої особистості для розв'язання різноманітних практичних і духовних проблем. Актуальність постановки таких завдань зумовлена аналізом тенденцій розвитку системи освіти розвинутих країн світу.

Умови реалізації фундаменталізації змісту освіти у старшій школі: оновлення Державного стандарту з урахуванням основних положень фундаменталізації змісту освіти у старшій школі; упровадження у навчально-виховний процес загальноосвітніх навчальних закладів оновлених навчальних планів і програм; розроблення відповідного навчально-методичного комплексу фундаменталізації змісту освіти у старшій школі (навчальні книги і посібники, завдання і тести для контролю якості освіти, методичні рекомендації тощо); дидактичні умови, спрямовані на використання системно-інтегрованого підходу до структурування навчальних знань з конструюванням укрупнених дидактичних одиниць – системно-інтегративних модулів навчання, застосування педагогічних технологій продуктивного навчання (проектних, проблемних, дослідницьких, інтегрованих, модульних та ін.); формування ціннісного ставлення до знань, стимулювання старшокласників до потреби саморозвитку і самоосвіти, мотивування на високі навчальні досягнення, спрямованість навчально-виховного процесу на забезпечення наступності – від старшокласника до абітурієнта.

Інваріантний, базовий компонент змісту освіти має сприяти формуванню в учнів уявлення про сучасну наукову картину світу. У варіативній частині змісту освіти має бути забезпечене активне, творче ознайомлення учнів з прикладними аспектами фундаментальних знань, які формуються з огляду на запити учнів, профілі навчання у школі, участь учнів у творчих пошуках практичної реалізації наукових знань (як засобів практичної діяльності людини), моделювання різних варіантів застосування їх тощо.

Отже, фундаменталізація змісту освіти у старшій школі є його перетворенням на міцний фундамент матеріальної, духовної, теоретичної і практичної діяльності людей, на якому здійснюватиметься й поглиблюватиметься загальноосвітня, загальнонаукова і загальнопрофільна підготовка учнів. Відтак вони усвідомлюватимуть взаємозв'язок предметів і явищ, створюватимуть власну цілісну картину світу.

РОЗУМІННЯ СТРУКТУРИ ЗАГАЛЬНОКУЛЬТУРНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ УЧНІВ СТАРШОЇ ШКОЛИ

О. В. Малихін, д. пед. н.

У дидактичних дослідженнях (В. Байденко, А. Вербицький, І. Зимня, А. Хуторський та інші) зазначається, що обов'язковими компонентами компетентності можна вважати: 1) позитивну мотивацію до вияву цієї компетентності; 2) ціннісно-сенсове ставлення до змісту та результату діяльності; 3) знання, що покладаються в основу способів здійснення відповідної